

Het onderwijs is altijd in beweging hoewel het soms niet zo snel lijkt te gaan als dat we zouden willen. Daarbij zijn er inmiddels verschillende (internationale) scholen die proberen op een andere manier hun onderwijs vorm te geven. Termen als 'de leerling centraal', 'eigenaarschap' en '[21st century skills](#)' worden daarbij veel genoemd. Maar de leerling aan het roer zetten, kan dat eigenlijk wel? En hoe doe je dat dan?

Het einde van de pedagogiek?

Het huidige onderwijssysteem is vooral gebaseerd op het zorgen dat grote groepen leerlingen op een zelfde tempo een diploma halen. Door iedereen ongeveer hetzelfde aan te bieden kan er veel gestandaardiseerd worden, en op die manier kun je met een relatief kleine investering een gemiddeld hoog niveau bij leerlingen bereiken. De nadruk ligt hierbij van oudsher op het aanleren van kennis, waarbij de docent onmisbaar was, omdat hij of zij alle kennis bezat.

Dankzij moderne technologie is de beschikbaarheid van kennis veranderd. In principe is de meeste kennis overal en altijd aanwezig. Dankzij internet en telefoons, Wikipedia en sociale netwerken zijn we meer en sneller op de hoogte en kan elk feitje opgezocht worden. Als docent ben je dus niet meer de persoon met 'een patent op kennis'. Hierdoor veranderd de rol van docent, maar vanuit een frontale les-situatie is dat behoorlijk ingewikkeld. Pedagogiek, de studie naar het laten leren van leerlingen, is daarbij misschien wel 'op'. Tijd voor iets anders?

Heutagogiek

Een term die daarbij steeds meer opkomt is 'self-determined learning' (letterlijk kun je dit vertalen als 'zelf bepalen'). De leerling krijgt hierbij de verantwoordelijkheid om, onder begeleiding van de docent, zelf keuzes te maken die het beste bij de leerling passen. Hierbij gaat het om het vaststellen van wat er geleerd moet worden, het zelf stellen van doelen en het zoeken naar de juiste materialen en strategieën om dat wat er geleerd moet worden onder de knie te krijgen. De docent treedt hierbij op als coach en probeert de voorwaarden te scheppen waarbinnen de leerlingen dit kan doen.

Duidelijk iets anders dan het klassieke model waar de docent voor de groep staat. Hierbij gaat het dan ook niet over Pedagogiek, maar over [Heutagogiek](#), wat wordt [gedefinieerd als de studie](#) naar 'self-determined' leren. Binnen de heutagogiek wordt de leerling als belangrijkste persoon gezien in het eigen leren, waarbij het leren altijd gebeurt op basis van persoonlijk ervaringen. De leraar is daarbij vooral een leider in het leren, waarbij er een samenwerking is tussen leerlingen en docent. Samen onderhandelen ze over wat er geleerd moet worden en hoe dit geleerd gaat worden.

De basisprincipes van Heutagogiek

Daarbij zijn er een aantal [basisprincipes](#):

De leerling centraal: Eigenaarschap binnen het leren is ontzettend belangrijk. De leerling staat hierbij echt centraal. Intrinsiek gemotiveerd en autonoom en met de verantwoordelijkheid om te kiezen wat en hoe iets geleerd wordt en op welke manier dit getoetst gaat worden.

Geschiktheid & toepasbaarheid: Het aanleren van vaardigheden en kennis (competentie) is een ding, maar het is ook belangrijk dit in te kunnen zetten in nieuwe situaties. Communicatie, creativiteit, samenwerken en positief denken zijn hierbij erg belangrijk.

Zelfreflectie en metacognitie: Reflectie gaat niet alleen over wat er geleerd is, maar ook over de manier waarop dit geleerd is en dit ook kunnen begrijpen.

Dubbel-loop leren: Leerlingen zijn zowel met gedrag als gedachten bezig met wat ze leren. Hierbij reflecteren ze niet alleen op wat ze geleerd hebben, maar ook over wat het geleerde met hen doet.

Niet-lineair leren en lesgeven: Omdat leren 'zelf bepaald' is door de leerling, wordt de planning niet door de docent gemaakt. Hierdoor liggen de processen niet vast en is het altijd dynamisch.

Deze principes vragen veel van leerlingen, je kunt ze dan ook het beste zien als een soort einddoel. Om goed te functioneren in deze manier van onderwijs moeten zowel de leerlingen en docenten beschikken over een aantal vaardigheden/mindsets. Deze kunnen aangeleerd worden, en daarom is het goed om hier in het begin veel aandacht op te vestigen. Best veel dus! Maar hoe kom je nu ziet het er nu uit in het 'echt'?

Heutagogiek in de praktijk

Het ontwerpen van onderwijs vanuit heutagogiek is heel anders dan wanneer je 'gewoon' een lessenserie maakt. Het begin en het einde zijn duidelijk, maar daar tussen in wordt er veel in samenspraak gedaan met de leerling. Hierdoor wordt het leerproces niet-lineair en kan er dus van alles gebeuren! De stappen zien er als volgt uit:

Stap 1: Vaststellen van 'leercontract': De docent en de leerling onderhandelen over wat en hoe er geleerd moet worden. De leerling heeft inzicht in de verschillende doelen en maakt hier een keuze uit. Samen met de docent wordt er gesproken over wat de leerling wil bereiken en op wat voor manier dit gecontroleerd gaat worden. Oftewel: wat ga je leren, en hoe weet je dat dit is gelukt? Belangrijk hierbij zijn vragen als: waarom wil je dit leren? En past het in de kerndoelen, wijkt het af of gaat het verder? Samen wordt besloten welke richting er in gegaan wordt.

Stap 2: Het leren ontwerpen: Wanneer de docent en leerling afspraken gemaakt hebben over het 'wat' gaat het over het 'hoe'. Samen bespreek je wat de meest interessante/uitdagende/beste manier is om de gestelde doelen te bereiken. De docent en leerling stellen vast welke tools/apps/boeken/manier van onderzoek/manier van werken gebruikt worden. De docent faciliteert en helpt bij momenten voor (peer/zelf)feedback. De leerling legt zowel de inhoud als het proces vast.

Stap 3: Het leren toetsen: Als laatste stap wordt het leren getoetst. Dit gebeurt in de vorm zoals afgesproken is tussen de leerling en docent. Daarnaast wordt gekeken naar de opbrengst op het gebied van vaardigheden en 'geschiktheid'. Ook dit wordt vastgelegd in het portfolio van de leerling.

Bouwstenen van Heutagogiek:

Wanneer het 'leercontract' is gesloten kan er bedacht worden op welke manier er gewerkt gaat worden. Hierbij zijn 6 verschillende punten te onderscheiden die helpen om deze fase zo goed mogelijk te laten werken:

1. **Ontdekken:** Om zelf te kunnen leren is het belangrijk om ook te onderzoeken. Hiervoor is een open mindset nodig en moeten de leerlingen de vrijheid hebben om 'rond te struinen' op het internet of in boeken. Dankzij google en wikipedia kunnen leerlingen snel antwoord krijgen op vragen die ze hebben, en vanuit hier kunnen ze interessante/moeilijke problemen vinden die ze willen oplossen. Als docent kun je hier in het begin erg goed mee helpen, omdat je vaak de breedte van een onderwerp kent.
2. **Maken:** Er moet iets gemaakt worden! Leren komt pas tot uiting wanneer er een (fysiek) product is. Dat kan door schrijven, tekenen, verven, 3d printen, een voorstelling. [Zie ook deze post](#). Niet geheel toevallig wordt Heutagogy ook aan de Makers beweging gekoppeld.
3. **Samenwerken:** Leerlingen leren veel meer en sneller van elkaar dan van de docent. Daarnaast blijft nieuwe informatie beter plakken wanneer je het zelf moet uitleggen. Door samen te werken spreek je dit aan. Apps als Google Drive kunnen helpen om het teamwork inzichtelijk te maken e: [onafhankelijk van plaats/tijd te werken](#).
4. **Verbinding:** Naast het samenwerken in teamverband is ook het zoeken van verbinding belangrijk. Door aanspraak te maken op kennis/kwaliteiten van buiten het team wordt er verbinding gelegd. Het stimuleren van externe experts is daarom belangrijk, maar ook het gebruik van sociale netwerken is een mogelijkheid.
5. **Delen:** Elke 'ontdekking' en alles wat er geleerd en gemaakt wordt kan gedeeld worden. Het zorgt voor het reflecteren op wat je doet/maakt/leert en het helpt anderen ook. Zo kun je als leerling expert worden in een bepaald onderdeel, waarbij andere leerlingen je kunnen vinden.
6. **Reflecteren:** Leerlingen moeten de mogelijkheid hebben om op verschillende manieren te reflecteren. Blogs/vlogs kunnen hierbij helpen, net als een [portfolio of dagboek](#). Het reflecteren gaat daarbij vooral over de manier van werken: wat lukte, past dit bij mij, waarom wel/niet? enz.

Wat ons betreft is Heutagogiek een interessante manier van kijken naar leren en naar onderwijs. Het staat vast dat er nu in de toekomst andere dingen gevraagd worden van leerlingen, docenten en scholen, waarbij het huidige systeem wellicht in de weg zit. Of lijkt dat maar zo? Laat je reactie vooral hier onder achter, of via Twitter/Facebook!